

SPIS VEGETARISK – SÅ KAN VERDEN BRØDFØDES

En informationspjece om sammenhængene
mellem global sult, kødforbrug og vegetarisk levevis

DANSK
VEGETARFORENING

Indholdsfortegnelse

S.4 Hvor bor verdens sultne mennesker?

S.5 Flere munde kan mættes med vegetarisk mad

S.6 Myten om mangel på protein

S.7 Hvad med madspild?

S.8 Geografiske forskelle

S.9 Når dyr lever af restprodukter

S.10 Befolkningsvækst

S.11 Ressourcemangel eller fattigdom?

S.12 Er høje priser godt eller skidt for verdens fattige?

S.13 Mere vegetarisk muliggør mere økologi

S.14 Kan efterspørgslen på kød stoppes?

S.15 Støt sultne børn gennem Dansk Vegetarforening

Maj 2016
Pjecen er trykt med støtte fra Kulturstyrelsen.
Layout: Gitte Thrane

Denne pjece kan fås gratis ved henvendelse til Dansk Vegetarforening via vores hjemmeside, hvorfra pjecen også kan downloades.

Indledning

795 millioner mennesker sultede i 2015.

Der er to ret bastante udsagn, der går igen i de fleste debatter om global sult. Det ene udsagn er, at millioner vil dø af sult, hvis alle bliver vegetarer eller endnu værre veganere. Det andet udsagn er, at vi kan redde hele verden fra sult, hvis alle bliver vegetarer eller endnu bedre veganere.

I denne pjece kan du læse om sammenhængene mellem global sult, kødforbrug og vegetarisk levevis. Der er mange argumenter, og mange myter, om dette emne. Nogle fakta er ganske enkle – andre dele af emnet er lidt mere komplicerede.

Fordi det er et uhyre vigtigt emne, hvordan vi skaffer mest muligt mad til en stigende verdensbefolkning, har Dansk Vegetarforening udarbejdet denne pjece. Vi håber, at vi dermed kan bidrage til, at debatten om dette emne bliver kvalificeret.

Der er selvfølgelig også andre meget vigtige sider af det at spise kød eller vegetarisk – dyreetik, sundhed og miljø eksempelvis. Denne pjece vil dog fokusere på temaet sult.

Pjecen er udarbejdet i samarbejde med Rune-Christoffer Dragsdahl, som er antropolog, ph.d. ved Københavns Universitet og tidligere ekstern lektor i bæredygtig fødevareproduktion.

Rigtig god læselyst!

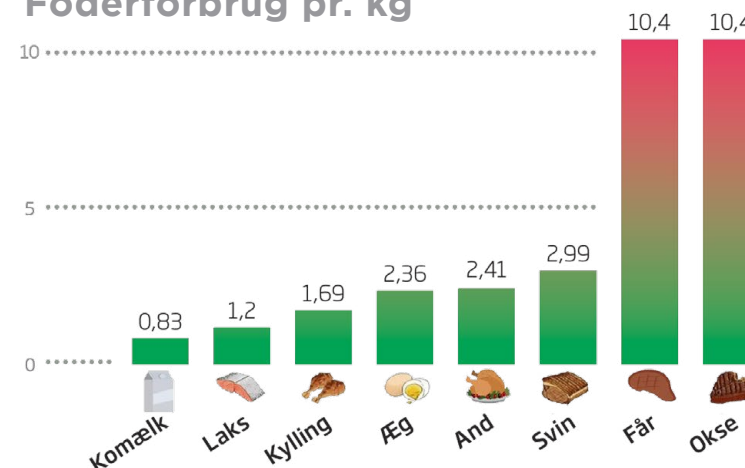
Hvor bor verdens sultne mennesker?

I 2015 levede de fleste af verdens sultne mennesker i Asien, især i Indien. Faktisk bor der i Indien næsten lige så mange sultne mennesker som i hele Afrika til sammen.

- **Asien: 490 mio**
- **- heraf Indien: 195 mio**
- **Afrika: 220 mio**
- **Latinamerika og Caribien: 34 mio**
- **Mellemøsten og Nordafrika: 33 mio**
- **Europa og Centralasien: 6 mio**

Flere munde kan mættes med vegetarisk mad

Foderforbrug pr. kg

Over halvdelen af verdens afgrøder anvendes som foder til landbrugsdyr. Og arealet til dyrkning af foder stiger stadig – også i Danmark.

Opdræt af dyr til kødproduktion giver generelt en dårlig udnyttelse af afgrøder, da langt det meste af madens energi går tabt. En enorm procentdel af den energi (89-97 % af kalorierne) og protein (80-96 %), der findes i foderkornet, bliver ikke overført til det kød, man producerer. Det kræver således typisk 10 kg foder at producere 1 kg oksekød og 3 kg foder for hvert kg svinekød. Blandt andet produktionsformer, geografiske forhold og foderets sammensætning gør dog, at tallene kan variere kraftigt. Den reelle mængde foder per kilo produceret kød kan derfor være langt højere.

Det er klart, at når halvdelen af klodens mad bruges til at fodre dyr med, så kan man heller ikke ignorere det potentiale for en løsning, som ligger i at producere mindre foder og mindre kød.

Danmark producerer allerede mad til cirka 30 millioner mennesker, argumenterer nogle – altså til mange flere end vores egen befolkning. Men professor Kristian Thorup-Kristensen fra Københavns Universitet vurderede i 2010, at Danmark ville kunne brødføde op mod 80 millioner mennesker, hvis vi producerede planteføde i stedet for foder. Både FNs fødevare- og landbrugsorganisation (FAO) og FNs miljøprogram (UNEP) anbefaler en mere balanceret kost i de lande, hvor der i dag spises mest kød.

Myten om mangel på protein

I midten af det 20. århundrede var en meget populær myte i vestlige lande, inklusive internationale udviklingsorganisationer støttet af vestlige lande, at underernæring i fattige lande handlede om, at de fattige spiste for lidt protein. Dengang var opfattelsen blandt de fleste vestlige videnskabsfolk, at den eneste ordentlige kilde til protein var kød og mælk.

Dette er senere i ernæringsvidenskabelige kredse blevet betegnet som "Den Store Proteinfiasko". For milliarder af mennesker får primært deres protein gennem soja, linser og ris, bønner og majs, kartofler, forskellige kornsorter, quinoa, etc. Grundigere forskning har da også vist, at alle de steder, hvor

mennesker spiser for lidt protein, skyldes det, at de får for få kalorier. Med andre ord: Hvis de fik nok mad, ville de også få nok protein.

Ifølge WHO har voksne dagligt kun brug for cirka 0,83 gram protein for hvert kilo kropsvægt. Og der findes da heller ikke noget sted i verden en traditionel kost med en utilstrækkelig proteinmængde.

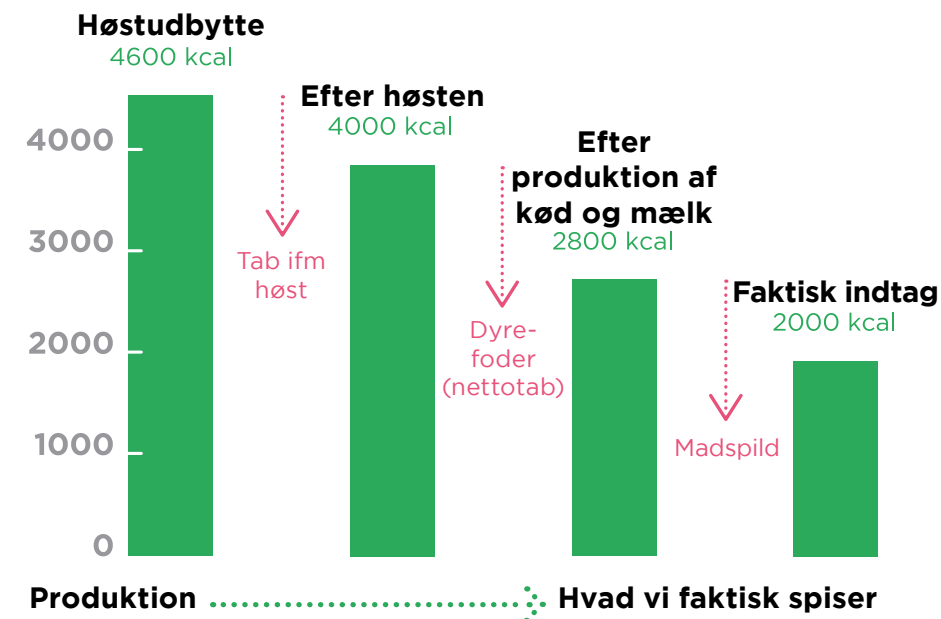
Der er dog steder, hvor mennesker får nok mad, men er fejlnærede og typisk får for lidt jern, vitaminer eller andre næringsstoffer. Men det skyldes, at de har dårlig adgang til en varieret kost, typisk på grund af fattigdom eller ringe infrastruktur.

Hvad med madspild?

Globalt produceres der ifølge UNEP 4600 kalorier (kcal) fødevarer om dagen per menneske. Heraf går 600 kcal tabt efter høsten, inden de når at blive distribueret videre. Yderligere 1200 kcal går tabt til produktion af kød og mælk, og til sidst går 800 kcal tabt i forretningerne og hjemme hos folk – disse sidste 800 kcal er det, der normalt betegnes som madspild. Dermed står verden tilbage med et

faktisk indtag på cirka 2000 kalorier om dagen per person.

Med andre ord er forebyggelse af madspild også vigtigt i forhold til at finde løsninger på den globale sult – men det samlede spild fra produktionen af animalske fødevarer står for et endnu større madspild.

“Er I klar over, hvor mange kalorier det destruerer at producere de her 18-20 millioner svin, som vi producerer herhjemme? Det korn burde jo gå til de fattige i stedet for.”

Professor Henrik Hansen, Fødevarøkonomisk Institut, Københavns Universitet

Geografiske forskelle

Der er mange gode grunde til at leve helt vegetarisk eller vegansk – uanset hvor i verden man bor. Dyreetik og sundhed er to rigtig gode eksempler.

Når det handler om at skaffe mest muligt mad til mennesker, er der dog steder i verden, hvor det at droppe kødet ikke er så ligetil – i hvert fald hvis man synes, at maden skal dyrkes lokalt, eller hvis det drejer sig om fattige mennesker, der ikke har råd til at betale for mad importeret fra andre steder i verden.

Et kendt eksempel er Grønland og andre arktiske områder, hvor der i bedste fald kan dyrkes en lille smule grøntsager i sommermånederne.

I Etiopien og andre lande på Afrikas Horn er der store områder, hvor man ikke kan opdyrke noget. Men der er lidt tørt græs her og der, som køer, geder og kameler kan spise og dermed omdanne til mælk og kød. Det samme gælder de store stepper med kvæg i f.eks. Mongoliet.

Afhængigt af hvor mennesker bor i verden kan det således variere, om man brødføder flest ved at være vegetar eller spise kød.

Men bor man i et land som Danmark, hvor der er frugtbar landbrugsjord, da er kødproduktion groft sagt lig madspild. For hver gang man spiser nogle hundrede gram kød, spilder man flere kilo mad.

Når dyr lever af restprodukter

Der er en anden undtagelse, hvor det at droppe kød, mælk og æg ikke udnytter ressourcerne optimalt. Det er, når dyrene ikke spiser foder som f.eks. hvede og majs dyrket på frugtbare arealer, men i stedet lever af restprodukter som f.eks. kolberne inderst i majs, stængler, blade o.l., eller når dyrene spiser fødevarer, som er fordærvede.

I Indien er det for eksempel traditionelt den rolle, som de hellige køer udfylder, når de græsser og spiser restprodukter. Nogle forskere mener endda, at det er derfor, at køerne ifølge de fleste hinduer er hellige. For når køerne en dag dør, bliver kødet spist af kasteløse hinduer samt kristne og muslimer.

Denne form for dyrehold, hvor dyrene slet ikke spiser noget, der kunne være spist af mennesker i stedet, er dog efterhånden meget sjælden i Danmark og andre rige lande.

Med andre ord er denne 'undskyldning' for at spise animalske produkter primært relevant i mange af verdens fattigste lande. I lande som Danmark er argumentet kun relevant for animalske produkter baseret udelukkende på restprodukter, og de er i praksis vanskelige at finde.

“Danskerne ligger på en tredjeplads som verdens mest ressourceforbrugende land målt per indbygger. En af årsagerne ligger på spisebordet.”

Gitte Seeberg, Generalsekretær i Verdensnaturfonden

Befolkningsvækst

Vi bliver flere og flere mennesker i verden. Alligevel bliver der ikke flere og flere sultne i verden. Faktisk har antallet af sultne mennesker været nogenlunde stabilt de sidste 40 år – mellem 800 millioner og 1 milliard. Det vil altså sige, at procentdelen af mennesker, der sultner, er faldet.

Det er selvfølgelig en god nyhed, at verden er blevet i stand til at producere mere og mere mad til en stigende befolkning. Det har dog også haft konsekvenser for mangfoldigheden af dyr og planter: Verdens biodiversitet er blevet mindre, i takt med at landbrug har erstattet f.eks. skove.

Desuden må man sige, at 795 millioner kronisk sultende er et voldsomt tal. Det burde være muligt at sikre, at ingen mennesker skal gå sultne i seng.

Jo større verdens befolkning bliver, og jo mere klimaforandringer rammer verdens landmænd og dermed det globale høstudbytte, jo mere vegetarisk vil verdens befolkning være nødt til at spise – hvis ikke konsekvenserne skal blive katastrofale for verdens fattige.

Ressourcemangel eller fattigdom?

Ville de animalske fødevarer, der spises i verdens rige lande, blive erstattet af vegetabiliske fødevarer og havne hos verdens fattigste, hvis vi ikke spiste dem? Det spørgsmål bliver ofte anset for at være irrelevant med henvisning til, at der allerede nu er nok fødevarer i verden.

Spørgsmålet er i stedet, argumenteres det, om verdens fattigste har råd til at købe dem – her også underforstået om de ville have råd til, og infrastruktur til, at få dem fragtet i tide f.eks. hele vejen fra Danmark, medmindre andre betaler regningen.

Her skal man dog huske på, at efterspørgslen på kød presser de globale fødevarer-ressourcer og dermed påvirker de globale priser. Når man efterspørger f.eks. 1 kg kød, efterspørger man indirekte adskillige kilo foderkorn på et globalt marked, hvor vi i Europa er i både direkte og indirekte konkurrence med verdens fattigste, som kunne spise kornet – eller landmændene kunne bruge jorden til at dyrke andre afgrøder til menneskeføde.

Grise har med andre ord mere købekraft på verdensmarkedet end sultne og fattige mennesker.

Er høje priser godt eller skidt for verdens fattige?

For de af verdens fattige, som lever i byerne, er høje fødevarerpriser selvsagt et meget alvorligt problem. For de betaler mere for maden, uden at de samtidig tjener mere.

Men eftersom de fleste af verdens fattige er bønder, kunne høje priser på landbrugsvarer i princippet være godt for dem. Det er korrekt, at hvis prisen på landbrugsvarer stiger, kan det være godt for den generelle økonomiske udvikling i fattige lande, hvis de har et overskud af landbrugsvarer, som de eksporterer. Dette gælder dog selvsagt kun, hvis de producerer de 'rigtige' fødevarer – dem hvor priserne er høje – og hvis de ikke samtidig har behov for at importere andre fødevarer med tilsvarende høje priser.

Og selv i disse tilfælde får verdens fattige bønder kun en lille del af gevinsten, når priserne stiger. Det viser en analyse, som FAO lavede i årene efter de voldsomme prisstigninger i 2008. For

mellemhandlerne tager den største del af kagen, og samtidig stiger prisen som regel også på den såsæd, som de fattige bønder skal købe fra andre.

Nogle mener, at det derfor er nødvendigt, at regeringer støtter landmænd, således at bønderne sikres en god indtægt, uden at det i sig selv medfører højere priser. Andre mener, at en sådan støtte underminerer de frie markeds kræfter og netop betyder, at rige landes landmænd støttes på bekostning af fattige landes.

Det triste faktum er, at de rige lande bruger mange milliarder kroner årligt på landbrugsstøtte til produktion af kød og mælk – herunder ikke mindst foder til dyrene – hvilket giver en kunstigt lav pris på disse fødevarer. Samtidig har mange af de fattigste lande ikke nogen nævneværdig landbrugstøtte til deres bønder, selvom netop de virkelig har brug for støtte.

Mere vegetarisk muliggør mere økologi

Det tungeste argument for, at verden kan brødfødes økologisk, er, at det kan lade sig gøre, hvis man tager betydningen af ordet økologi – at holde hus med ressourcerne – alvorligt. For hvis man holder hus med ressourcerne, spiser man selvsagt mindre kød (og undgår i øvrigt alle former for madspild).

Det er muligt at brødføde hele verden økologisk, hvis der spises markant mindre kød end i dag. Det har forskere fra Universitæt Klagenfurt og Potsdam Institute for Climate Impact Research vurderet i en rapport udgivet i 2009. Der tages i beregningen højde for befolkningsvæksten frem mod 2050.

Danmark kan således sagtens producere 100 % økologisk uden negative effekter på det samlede globale fødevarerudbytte. Det forudsætter blot, at vi producerer mere vegetarisk mad i stedet for kød og mælk.

Desuden bør det understreges, at økologi ikke per definition medfører lavere udbytter. Økologiske småbønder i udviklingslande dyrker ofte mange forskellige afgrøder, hvormed de spreder risikoen, hvis høsten skulle slå fejl. Desuden kan sådanne dyrkningssystemer i løbet af et år producere flere kalorier per hektar end såkaldt højeffektive landbrug. Dels fordi en variation af afgrøder og husdyr udnytter næringsstoffer, vand og sollys bedre, dels fordi der anvendes mere menneskelig arbejdskraft, og man derved kan udnytte jorden bedre, end hvis man anvender maskiner.

FAOs hjemmeside om økologisk landbrug konkluderer, at "økologisk landbrug har potentialet til at brødføde verden, under de rette omstændigheder".

Kan efterspørgslen på kød stoppes?

Et ofte anvendt argument er, at resten af verden uanset hvad vil efterspørge mere kød, og at det derfor har forsvindende lille betydning, hvad vi spiser i Danmark, og at det heller ikke gør noget, at vi producerer en masse kød til resten af verden – ja, at vi faktisk gør verden en tjeneste, fordi vi producerer kød mere effektivt end andre lande, så der spildes mindre.

Argumentet høres ofte, men det er dårligt underbygget. Der spises allerede nu i

stort set alle verdens lande kød i ganske pæne mængder per indbygger. Hvad verdens befolkning i fremtiden spiser, afhænger først og fremmest af sociale og kulturelle forhold, herunder ikke mindst hvilke fødevarer der forbindes med status. Og det er ikke en selvfølge, at kød i fremtiden vil bevare sin status – hverken i Danmark eller globalt. Forandringen er allerede i gang mange steder.

“Op til ti gange af energi-indholdet i afgrøderne går tabt, hvis vi først indtager dem, når de har været igennem en ko. Der er med andre ord fødevarer nok i verden, hvis kødforbruget reduceres kraftigt.”

Torben Chrintz, videnschef i Concito

Læs mere på
vegetarforening.dk/
medlemskab

Støt sultne børn gennem Dansk Vegetarforening

Selvom en vegetarisk levevis bidrager til at sikre en mere ressourceøkonomisk anvendelse af verdens fødevarer, vil mange nok tænke: Ja, vegetarisk levevis er den langsigtede løsning, men hvad stiller vi op med alle dem, der sulter netop nu?

Dansk Vegetarforening har derfor siden 2012 tilbudt en børnehjems-medlemspakke. Med denne pakke giver du oveni dit kontingent en gave på 125 kroner. Sidst på året giver Dansk Vegetarforening så disse midler videre til et vegetarisk børnehjem i Indien via den danske NGO Aktion Børnehjælp, som har samarbejdet med børnehjemmet i over 45 år.

Midlerne er især gået til at støtte børnehjemmets muligheder for at drive eget grøntsagslandbrug, som kan forsyne

børnenes måltider med lokalt producerede råvarer og desuden mindske risikoen for, at højere priser på fødevarer rammer børnehjemmets økonomi. Desuden kan et eventuelt overskud fra landbruget sælges og derved give børnehjemmet flere midler til indkøb af andre fødevarer.

I 2015 nåede Dansk Vegetarforenings medlemmer op på at give 10.000 kroner til det indiske børnehjem. For det beløb kan vi give sund og nærende vegetarisk mad til rigtig mange indiske børn. Og tallet stiger år for år.

Ved at støtte børnehjemmet er du samtidig med til at bevise, at verdens fattigste kan ernære sig vegetarisk på en sundhedsmæssigt forsvarlig måde.

DANSK VEGETARFORENING

Vi arbejder for at fremme en mere bæredygtig madkultur, hvilket bidrager til at sikre, at der er nok fødevarer til alle verdens mennesker.

Du kan støtte vores arbejde ved at indbetale et bidrag på konto 8401 176 0307 eller ved at blive medlem – læs mere på vores hjemmeside.

5 gode grunde til at melde sig ind i Dansk Vegetarforening:

- Vi er en forening for vegetarianer, veganere og alle der støtter grøn levevis
- Vi taler vegetarianers og veganeres sag i pressen
- Vi påvirker indflydelsesrige politikere, forskere og fagfolk ved at oplyse dem om fordelene ved vegetarisk levevis
- Vi udgiver pjecer og brochurer om mad, miljø, sundhed og etik
- Vi er en stærkere forening, jo flere medlemmer vi er

Som medlem får du:

- Medlemsbladet Vegetaren
- Medlemskort der giver rabatter hos en lang række restauranter, helsekostforretninger, webshops m.v.
- Indbydelser til fester, fællesspisninger, foredrag, m.m.

**Dansk Vegetarforening · Greencubator
Nørregade 20, 1. sal · 2200 København N**

www.vegetarforening.dk Følg vores arbejde på Facebook

Dansk Vegetarforening er en non-profit organisation, der primært er baseret på frivillig arbejdskraft.